

تأثیر تورم بر شاخص‌های حکمرانی در ایران با بهره‌گیری از الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت (رویکرد NARDL)

مژگان کریم‌زاده‌خویی^۱

منیره دیزجی^۲

محمد رضا ناهیدی‌امیرخیز^۳

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۴/۰۲/۳۰ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۰۵/۱۲

چکیده

تورم به‌عنوان یکی از متغیرهای کلان اقتصادی، همواره در برنامه‌ریزی‌های اقتصادی به‌طور ویژه مورد توجه قرار می‌گیرد. انقلاب اسلامی که به ایجاد حکومتی اسلامی در ایران منجر شد، در عرصه‌های خارجی نیز مانند سایر عرصه‌ها، تحولی ریشه‌ای به همراه آورد. موضوع پیشرفت کشور از اهدافی است که همه دولت‌ها به دنبال دستیابی و تحقق آن هستند؛ بنابراین، رسیدن به این پیشرفت و رشد در زمینه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، علمی و سیاسی نیازمند برنامه‌ریزی بلندمدت است که لازمه آن داشتن الگوی مناسب است. الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت نقشه جامعی برای حرکت در مسیر تعالی است و از این‌رو الگوی پیشرفت باید کاملاً منطبق بر محیط آینده باشد تا بتواند از ناهموازی‌های آینده عبور کند و اثرگذار باشد. یکی از عواملی که می‌تواند به‌طور ویژه، کنترل‌کننده و کاهش‌دهنده تورم باشد، متغیر شاخص نهادی حکمرانی است که از طریق راه‌هایی مانند ایجاد ثبات در اجرای قوانین، ایجاد اطمینان خاطر در میان فعالان اقتصادی، کاهش فساد باعث کاهش تورم می‌شود؛ بنابراین استفاده از الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت با لحاظ شاخص‌های حکمرانی برای برقراری یک جامعه اسلامی ضروری می‌باشد. در این پژوهش به‌منظور آزمون و بررسی تأثیر الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت بر تورم با لحاظ شاخص‌های حکمرانی در بازه زمانی ۱۴۰۰-۱۳۷۵ به‌صورت فصلی از مدل الگوی خود رگرسیون با وقفه‌های توزیعی غیرخطی NARDL استفاده شده است. نتایج نشان‌دهنده آن است که شوک‌های مثبت و منفی نرخ ارز تأثیر مثبت بر تورم دارد و شوک‌های مثبت و منفی تولید ناخالص داخلی تأثیر منفی بر تورم و شوک مثبت شاخص حکمرانی تأثیر مثبت و شوک منفی تأثیر منفی بر تورم دارد.

کلمات کلیدی:

الگوی اسلامی ایرانی، پیشرفت، تورم، شاخص حکمرانی، رویکرد NARDL

طبقه‌بندی JEL: A13, C29, E31, I25, O39

۱- دانشجوی دکتری، گروه اقتصاد، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران. mojgan.karimzadeh@iaui.ac.ir

۲- دانشیار، گروه اقتصاد، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران. (نویسنده مسئول) dizaji@iaui.ac.ir

۳- استادیار، گروه اقتصاد، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران. nahidi@iaui.ac.ir

موضوع پیشرفت کشور از اهدافی است که همه دولت‌ها به دنبال دستیابی و تحقق آن هستند؛ بنابراین، رسیدن به این پیشرفت و رشد در زمینه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، علمی و سیاسی نیازمند برنامه‌ریزی بلندمدت است که لازمه آن داشتن الگوی مناسب است. در سال ۱۳۸۵، رهبر انقلاب طراحی و تدوین الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت را به‌عنوان یک ضرورت برای کشور مطرح نمودند. ناکارآمدی الگوهای توسعه غربی و نیاز کشور برای رشد، توسعه و پیشرفت از دلایل طرح این موضوع می‌باشد. در مورد ویژگی این الگو باید بیان کرد که الگوی پیشرفت ظرفی دارد و آن اسلامی و ایرانی بودن آن است. این ظرف اسلامی و ایرانی از هم جدا نیست. اسلام به ایرانی هویت بخشید و ایرانی نیز موجبات گسترش اسلام را فراهم نمود. این الگو از سوی متفکران ایرانی مسلمان شکل گرفت و الگویی کاملاً بومی است (اسمعیلی گیوی و همکاران، ۱۳۹۷). در این میان پیشرفت اسلامی مستلزم استفاده بهینه از منابع و نهادهای تولید جهت حداکثرسازی بهره‌وری اقتصاد و افزایش تولید است. بدین‌سان الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، منطبق بر مضمون عملیات عدالت اقتصادی در موقعیت مکانی کشور ایران خواهد بود و درنهایت، تدوین الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت را می‌توان مترادف با طراحی وضعیت رویکرد اقتصادی عادلانه ایران اسلامی دانست. الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت با ارائه چارچوب نظری جدید برای شناسایی و حل مشکلات کشور به‌طور عام و مشکلات اقتصادی به‌طور خاص، چشم‌انداز نوین را در برابر تحقیقات علمی گشوده است. اگرچه جدید بودن این چشم‌انداز زمینه گمانه‌زنی و نظریه‌پردازی درباره ماهیت و محتوای این الگو را فراهم می‌کند، تلاش‌های متعددی توسط اندیشمندان مختلف با زمینه‌های علمی متفاوت انجام گرفته است (زرپیاف و همکاران، ۱۳۹۷). نیاز جامعه انسانی به نظم اجتماعی و ساختار حکومت و قدرت سیاسی از عناصر بدیهی نزد محققین است و جوامع بشری هیچ‌گاه از نهاد حکومت و مدیریت سیاسی و اجتماعی خالی نبوده‌اند. برای این امر، شیوه‌ها و مدل‌های مختلفی برای بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و توانمندی‌ها ارائه شده است. حکمرانی معمولاً واژگانی چون اداره مدیریت، برنامه‌ریزی و توسعه، سبک‌های گوناگونی از شیوه‌های راهبردی منابع ملی را مدنظر قرار می‌دهد؛ از این‌رو می‌توان گفت، حکمرانی ابزار اصلی در توسعه به شمار می‌رود (پور عزت، ۱۴۰۰). طبق مطالعات قبلی صورت گرفته تأثیر الگوی اسلامی ایرانی پیشرفته رویکرد اقتصادی به‌صورت کامل و شفاف تبیین نشده است. این پژوهش با انطباق شاخص‌های حکمرانی بر معیارهای اصلی الگوی ایرانی اسلامی پیشرفت به‌صورت کمی و کیفی و رابطه دقیق آن بر اثربخشی رویکرد اقتصادی متمرکز شده است که در نوبه خود جنبه نوآورانه و جدیدی می‌باشد. از نظر کاربردی، خروجی

تأثیر تورم بر شاخص های حکمرانی در ایران با بهره گیری.../کریم زاده، دیزجی و ناهیدی

این مطالعه و تحقیق می تواند به شکل کاربردی و عملی مورد استفاده سازمان های تصمیم گیری کلان کشوری و لشکری در راستای تحقیق اهداف بلندمدت نظام و تحقیق تمدن اسلامی با تأکید مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی با محوریت الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت قرار گیرد.

تورم به عنوان یکی از متغیرهای اقتصادی در دنیای کنونی، همواره باعث نگرانی دولت مردان و صاحب نظران اقتصادی بوده است. تورم در نتیجه عوامل متعدد و متنوع دولتی و غیردولتی، ساختاری و غیرساختاری بروز می نماید و در پی بروز آن، اقتصاد درگیر مشکلات فراوانی می گردد. لذا شناخت عوامل مؤثر در بروز تورم و راهکارهای مقابله با آن نه تنها منجر به گسترش و بسط عدالت اجتماعی در جامعه می گردد، بلکه گامی مهم در جهت ثبات اقتصادی و ایجاد شرایط مناسب برای رشد اقتصادی مستمر محسوب می شود. تورم پدیده ای است که به شدت تحت تأثیر فضای اقتصادی و اجتماعی و سیاسی کشور قرار دارد. لذا بهبود شرایط کلی جامعه جهت کنترل تورم امری ضروری است. حکمرانی به معنای هدایت کردن یا اداره کردن است.

از جمله شاخص های نهادی که عموماً شرایط کلی حاکم بر جامعه را مشخص می نماید، شاخص نهادی حکمرانی است. هدف این مطالعه بررسی تأثیر تورم بر شاخص های حکمرانی در ایران با بهره گیری از الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت (رویکرد nardl) است. در همین راستا از شاخص های حکمرانی که توسط محققان بانک جهانی ارائه می گردد، استفاده می شود. این شاخص ها عبارتند از: حق اظهار نظر و پاسخ گویی، ثبات سیاسی و عدم خشونت، اثربخشی دولت، کیفیت قوانین و مقررات، بار مالی مقررات، کنترل فساد (شاه آبادی و همکاران، ۱۳۹۶).

این تحقیق می تواند چشم انداز پیشرفت جمهوری اسلامی ایران را روشن کند که با نگاهی به مجموعه مطالعات انجام شده در ایران و کشورهای اسلامی و جهان غرب بر مبنای الگوهای تعیین شده و بررسی نقطه نظرها و دیدگاه های اسلام در مورد آن الگوها در رسیدن ایران به یک تمدن اسلامی که غایت نهایی آن رسیدن به جامعه ای پیشرفته و متعالی می باشد رهگشا خواهد بود. پس از تبیین اهمیت کاهش تورم و لزوم توجه به شاخص حکمرانی این سؤال مطرح می شود که الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت چگونه با لحاظ شاخص های حکمرانی می تواند بر تورم تأثیر بگذارد؟ در همین راستا می توان فرضیه ای مبنی بر اینکه در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ بهبود شاخص حکمرانی، تورم را کاهش می دهد، مطرح کرد.

این مقاله به شرح ذیل سازمان دهی شده است. در بخش نخست مبانی نظری و پیشینه تحقیق مرتبط با موضوع تحقیق ارائه خواهد شد و به پشتوانه این محقق استنتاجات خود را به اجمال بیان

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، دوره ۵، شماره ۱۹، پائیز ۱۴۰۴

خواهد کرد. پس از آنکه در بخش دوم مروری بر مطالعات تجربی انجام گرفت، در بخش سوم به توضیح روش کار خواهیم پرداخت. تجزیه و تحلیل نتایج مدل و نتیجه‌گیری و پیشنهادها به ترتیب در بخش چهارم و پنجم ارائه خواهد گردید.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

توجه به اهمیت فرهنگ اقتصادی و رفتارسازی مطلوب در حوزه اقتصاد، مقوله‌ای است که در طول سالیان گذشته همواره مدنظر برنامه‌ریزان اقتصادی و اجتماعی کشورهای پیشرفته بر اساس دیدگاه آن‌ها از الگوی مطلوب و مادی زندگی فردی و اجتماعی قرار داشته و برای اجرایی نمودن آن سیاست‌گذاری هدفمند را در عرصه نظام آموزش و فرهنگی تدارک دیده‌اند (طغیانی و همکاران، ۱۳۹۱). به عقیده خامنه‌ای؛ امروزه از دید بسیاری از نخبگان و کارگزاران کشور، مدل پیشرفت صرفاً برگرفته از مدل‌های غربی بوده و اگر توسعه و پیشرفت از روی این مدل‌ها دنبال و تعقیب گردند، عواقب خطرناکی خواهد داشت. (خامنه‌ای، ۲۵ اردیبهشت ۱۳۸۶).

در یک تعریف جامع و مبسوط، الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت را می‌توان یک نقشه راه کامل و جامع دانست که توسط متفکران ایرانی، تحت تأثیر شرایط تاریخی، فرهنگی، اقلیمی و بومی برای حرکت به سوی کمال و مادی تدوین می‌شود (قربی، ۱۳۹۲). الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت رشد مستمر سیاسی اقتصادی و فرهنگی ایران همراه با تحکیم پایه‌های معنوی و مادی است (غفاری و همکاران، ۱۴۰۰). طرح الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت توسط مقام معظم رهبری موجب توجه به ابعاد خارجی و کاربرد آن در جهان اسلام نیز شده است. اعتقاد بر این است که الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، با دیدی متفاوت از الگوهای رایج توسعه و مبنای اصول و ارزش‌های جامعه و متناسب با شرایط و امکانات و نیازهای آن، همچنین با به‌کارگیری ابتکار و تفکر اسلامی و ایرانی در کنار بهره‌گیری از محتوا و منابع غنی اسلامی و الهی، می‌تواند فرایند توسعه را در عرصه‌های گوناگون از جمله فکر، علم، زندگی و معنویت به صورت راهبردی در بستر نظام جمهوری اسلامی ایران، پیاده‌سازی کرد.

حکمرانی به معنی حکم‌فرمایی یا کنترل کردن با استفاده از اختیار و همچنین بودن در حکومت است. به عبارت بهتر حکم در اینجا به معنای فرمان، قاعده، نظام، تنظیم و... است و راندن به معنی اجرا، اعمال قدرت، راهبری، هدایت و... است. حکمرانی با این تعبیر، موضوعی میان‌رشته‌ای و مرکب از شاخه‌های مختلف محسوب می‌شود (عبداللهی و قناعتی، ۱۴۰۴). با توجه به گزارش کمیسیون حکمرانی جهانی (۱۹۹۵)، حکمرانی الگوی مناسبی برای اصلاحات ساختاری به‌منظور توسعه کشورهای کمک گیرنده می‌باشد، بنابراین در این تحقیق به‌منظور کمی کردن الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت از

تأثیر تورم بر شاخص های حکمرانی در ایران با بهره گیری.../کریم زاده، دیزجی و ناهیدی

شاخص های حکمرانی استفاده می شود. شاخص حکمرانی از دید بانک جهانی رابطه بین عملکرد حکومت و رضایت از زندگی را اندازه گیری می کند. این شاخص نشان می دهد چگونه نوع حکومت یک کشور، به طور مستقیم بر کیفیت زندگی شهروندانش تأثیر می گذارد (فدایی و همکاران، ۱۳۹۶). حاکمیت در این زمینه می تواند برای همکاری، حکمرانی بین المللی، ملی یا محلی و نیز تعاملات بین دیگر بخش های جامعه اعمال شود. لذا مفهوم حکمرانی به عنوان الگویی برای مقایسه اقتصادهای ناکارآمد یا نهادهای سیاسی با اقتصادها و نهادهای سیاسی مناسب مطرح می شود. به طور کلی می توان گفت حکمرانی، تمرین مدیریت منابع یک کشور، برای رسیدن به اهداف تعیین شده می باشد. در پژوهش های ایرانی که با رویکردی بومی در بازتعریف این مفهوم داشته اند، بر این باورند که بنیان های مفهومی حکمرانی مقتبس از الگوی حکمرانی کشورهای غربی با الگوی حکومتی لیبرال دموکراسی است و این کشورها با استفاده از قدرت نهادی خود درصدد جهانی سازی این اصول هستند؛ لذا ایده طرح ریزی یک الگوی جامع از حکمرانی در سال های پس از پیروزی انقلاب اسلامی، به تدوین «سند پایه الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت» منجر شد. درواقع، از دیدگاه طرفداران این الگو، اسلام با برخورداری از ظرفیت نظام سازی این امکان را می دهد تا با تکیه بر منابع معرفتی خود در کنار بهره گیری از تجربیات بشری، الگویی متناسب با ویژگی های بومی کشور طراحی و اجرا گردد (محمودی کیا، ۱۴۰۱). بانک جهانی شاخص حاکمیت جهانی که یک مجموعه داده حقیقی است و از خلاصه ای از نظرات در مورد کیفیت حکمرانی ارائه شده توسط تعداد زیادی از پاسخ دهندگان نظرسنجی بر اساس شش شاخص تعریف شده شامل: حق اظهارنظر و پاسخ گویی، ثبات سیاسی و عدم خشونت، کارایی و اثربخشی دولت، کیفیت قوانین و مقررات، حاکمیت قانون، کنترل فساد تعریف می نماید. این داده ها از تعدادی از مؤسسات نظرسنجی، اندیشکده ها، سازمان های غیردولتی سازمان های بین المللی و شرکت های بخش خصوصی جمع آوری می گردد (وقفی، ۱۳۹۹).

حق اظهارنظر و پاسخ گویی^۱ بدین مفهوم که مردم بتوانند دولت را در برابر آنچه بر مردم تأثیر می گذارد مورد سؤال و بازخواست قرار دهد. این شاخص بیانگر مفهوم هایی مانند حقوق سیاسی، آزادی بیان و تجمعات سیاسی و اجتماعی، آزادی مطبوعات، میزان نمایندگی حاکمان از طبقه های اجتماعی، فرآیندهای سیاسی در برگزاری انتخابات و ... است.

شاخص ثبات سیاسی و عدم خشونت^۲ به میزان ثبات رژیم حاکم و رهبران آن، درجه احتمال تداوم حیات مؤثر دولت و تداوم سیاست های جاری در صورت مرگ و میر یا تغییر رهبران و دولت مردان فعلی می پردازد.

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، دوره ۵، شماره ۱۹، پائیز ۱۴۰۴

کارایی و اثربخشی دولت^۳ بیانگر کارآمدی دولت در انجام وظایف محوله که شامل تحولات ذهنی همچون کیفیت تهیه و تدارک خدمات عمومی یا کیفیت نظام اداری، صلاحیت و شایستگی کارگزاران و استقلال خدمات همگانی از فشارهای سیاسی می‌باشد.

شاخص بار مالی مقررات^۴ بر روی سیاست‌های ناسازگار با بازار تمرکز دارد؛ سیاست‌هایی از قبیل کنترل قیمت‌ها، عدم نظارت کافی بر سیستم بانکی و همچنین هزینه وضع قوانین برای محدودیت بیش‌از اندازه تجارت خارجی.

حاکمیت قانون^۵ میزان احترام علمی که دولت‌مردان شهروندان یک کشور برای نهادهایی قائل هستند که با هدف وضع و اجرای قانون و حل اختلاف ایجاد شده است.

کنترل فساد^۶ استفاده از قدرت و امکانات عمومی در جهت منافع شخصی است. این شاخص مفهوم‌هایی مانند فساد در میان مقامات رسمی، اثربخشی تدبیرهای ضد فساد، تأثیر آن بر جذب سرمایه‌های خارجی، پرداخت اضافی یا رشوه برای گرفتن مجوزهای اقتصادی و ... را اندازه‌گیری می‌کند (صمیمی، ۱۳۸۴).

تورم به لحاظ مفهومی، از نظر اقتصاد اشاره به افزایش سطح عمومی تولید پول، درآمدهای پولی و یا قیمت دارد. تورم به معنی افزایش غیرمتناسب سطح عمومی قیمت در نظر گرفته می‌شود. تورم، روند فزاینده و نامنظم افزایش قیمت‌ها در اقتصاد است (بانک مرکزی، ۱۴۰۰). تورم همیشه یکی از دغدغه‌های سیاست‌گذاران بوده است؛ زیرا تورم یکی از عوامل اثرگذار بر توزیع نابرابر درآمد و ثروت به نفع ثروتمندان و باعث بی‌ثباتی و ایجاد عدم اطمینان در اقتصاد کلان می‌شود و با کاهش افق سرمایه‌گذاری باعث کاهش رشد اقتصادی می‌شود. همچنین، با ایجاد نا اطمینانی نسبت به آینده و پیش‌بینی ناپذیری ارزش مقادیر آتی، اخذ تصمیم‌های بلندمدت مانند پس‌انداز، سرمایه‌گذاری، کار را با مشکل مواجه می‌کند و با افزایش احتمال اشتباه در برآورد نرخ تورم آتی موجب ضرر و زیان خانوارها و بنگاه‌های اقتصادی می‌شود (Romer, 2012)؛ بنابراین شناخت عوامل مؤثر بر تورم و راه‌کارهای کاهش آن می‌تواند منجر به گسترش عدالت اجتماعی و ثبات در اقتصاد در سطح کلان شود. بر اساس نظریه‌های اقتصادی عوامل اثرگذار بر تورم را می‌توان به سه دسته تقسیم کرد: تورم ناشی از فشار تقاضا که در نتیجه به‌کارگیری سیاست‌های پولی و مالی انبساطی است. تورم ناشی از فشار هزینه در نتیجه شوک‌های طرف عرضه، افزایش هزینه دستمزد و سایر نهاده‌های تولید، کاهش بهره‌وری و سیاست‌های مالیاتی ناکارآمد در بخش تولید، افزایش نرخ ارز و تورم وارداتی است. تورم ساختاری ناشی از رشد نامتوازن بخش‌های اقتصادی، بازارهای غیررقابتی، وابستگی درآمدهای دولت به درآمدهای نفتی،

تأثیر تورم بر شاخص های حکمرانی در ایران با بهره گیری.../کریم زاده، دیزجی و ناهیدی

محدودیت های موجود در عرضه نهاده های تولیدی و محدودیت ها در تجارت خارجی است (ایزدخواستی و همکاران، ۱۴۰۱). در ادبیات نظری دلایل اقتصادی، سیاسی و اجتماعی در تشریح بروز تورم بیان شده است. بر اساس نظریه های اقتصادی عوامل اثرگذار بر تورم را می توان به سه دسته تقسیم کرد:

الف) تورم ناشی از فشار تقاضا: که ناشی از به کارگیری سیاست های پولی و مالی انبساطی است. در نظریه های پولی استدلال می شود که رشد عرضه پول بیش از رشد تقاضای پول واقعی علت اصلی تورم است. از آنجایی که عرضه پول ارتباط نزدیکی با سیاست پولی دارد، تورم پایدار منعکس کننده انتخاب به کارگیری سیاست رشد بیش از حد پول است. همچنین، اعمال سیاست های انبساطی مالی در زمان افزایش درآمدهای ارزی و تأمین کسری بودجه ایجاد شده ناشی از کمبود منابع ارزی توسط بانک مرکزی باعث افزایش پایه پولی و در نهایت تورم خواهد شد. در رویکرد کینزین ها در اقتصاد کلان همواره بر تأثیر افزایش تقاضای کل بر تورم تأکید کرده اند. در این رویکرد اعتقاد بر این است که در شرایط اشتغال کامل، اجرای سیاست های انبساطی موجب پیشی گرفتن تقاضای کل بر عرضه کل و باعث افزایش تورم در اقتصاد می شود (Shakeri and et al., 2019)؛ بنابراین، وقتی تقاضای کل بالفعل در جامعه نسبت به عرضه کل در حالت اشتغال کامل، فزونی می یابد، می توان گفت که اقتصاد دچار تورم ناشی از فشار تقاضا شده است. سیاست های مالی انبساطی همچون، افزایش مخارج دولت، کاهش نرخ مالیات بر درآمد، کسری بودجه دولت و افزایش عرضه پول را می توان از عوامل مؤثر بر این نوع تورم دانست.

ب) تورم ناشی از فشار هزینه: که در نتیجه شوک های طرف عرضه، افزایش هزینه دستمزد و سایر نهاده های تولید، افزایش قیمت حامل های انرژی و کاهش بهره وری و سیاست های مالیاتی ناکارآمد در بخش تولید، افزایش نرخ ارز و تورم وارداتی است. در این نظریه برخلاف مکتب کینزین ها و مکتب پولیون که فزونی تقاضای کل نسبت به عرضه کل در شرایط اشتغال کامل را منشأ تورم می دانند، افزایش مداوم هزینه های تولید و کاهش عرضه کل، علت اصلی افزایش قیمت ها عنوان می شود.

پ) تورم ساختاری: که ناشی از رشد متوازن بخش های مختلف اقتصادی، بازارهای غیررقابتی، وابستگی درآمدهای تولیدی و محدودیت ها در تجارت خارجی است. فرآیند صنعتی شدن و توسعه، تقاضا برای کالاهای تجاری را افزایش می دهد؛ اما به دلیل تنگناهای موجود در این بخش، امکان افزایش متناسب تولید وجود نداشته و باعث افزایش قیمت نسبی محصولات مربوطه می شود. همچنین، ساختار نامناسب اداری و بروکراسی شدید و نا اطمینانی های سیاسی و اقتصادی نیز در نتیجه

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، دوره ۵، شماره ۱۹، پائیز ۱۴۰۴

به‌کارگیری سیاست‌های ناکارآمد در اقتصاد منجر به افزایش نرخ تورم خواهد شد (Sadeghi and et al., 2019).

در حوزه آسیب‌های اجتماعی، بخش مهمی از توانمندی‌ها و ظرفیت‌ها برای حل آسیب‌های اجتماعی از جانب مردم و بخش خصوصی تأمین می‌شود. دولت نیز در این میان دارای سهم و نقش است و نظام حکومتی به تنظیم روابط بین بخش دولتی، بخش خصوصی و بخش غیرانتفاعی منجر خواهد شد. در عرصه‌های مختلف اجتماعی نیازمند الگویی برای هدایت و سازمان‌دهی هستیم (مسعودی پور، ۱۴۰۴)؛ بنابراین رابطه بین شاخص حکمرانی و تورم با تأثیرپذیری از الگوی اسلامی ایران پیشرفت می‌تواند به شکل کاربردی و عملی مورد استفاده سازمان‌های تصمیم‌گیری کلان‌کشوری و لشکری در راستای تحقیق اهداف بلندمدت نظام و تحقیق تمدن اسلامی با تأکید مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی قرار گیرد.

در اینجا به خلاصه‌ای از مطالعات داخلی و خارجی انجام‌شده در زمینه موضوع تحقیق اشاره می‌شود:

مرشدی‌زاده (۱۳۹۶)، در پژوهشی با استفاده از روش توصیفی به بررسی حکمرانی خوب و حکمرانی مطلوب در تمدن نوین اسلامی پرداخته است. نتایج حاکی از آن است که در نگاه نخست مفاهیم و اجزای مندرج در نظریه حکمرانی خوب، تضاد و تعارض با ارزش‌های جمهوری اسلامی ندارد و می‌توان از آن برای ایجاد نظامی کارآمدتر و سالم‌تر بهره گرفت.

منتظری و همکاران (۱۳۹۷)، با رویکردی کیفی با استراتژی مفهوم‌سازی داده بنیاد به بررسی شاخص‌های حکمرانی خوب از دیدگاه حضرت علی (ع) پرداختند و با مقایسه حکمرانی کریمه و الگوهای رایج حکمرانی خوب به این نتیجه می‌رسد که رفتار فاضله به‌عنوان الگوی حکمرانی خوب از دیدگاه نهج‌البلاغه است.

احمدی شادمهری و همکاران (۱۳۹۷)، در مقاله‌ای رابطه بلندمدت بین حکمرانی و رکود تورمی را با استفاده از فرآیند خود توضیح‌برداری با وقفه‌های گسترده ARDL مورد بررسی قرار داده‌اند. نتایج حاصل از مدل نشان می‌دهد که وجود رابطه همجمعی معنی‌داری بین متغیرهای مدل برقرار است و در کوتاه‌مدت و بلندمدت، متغیر فساد در دولت رابطه مستقیم و حاکمیت قانون نظم و قانون رابطه معکوس با رکود تورمی در اقتصاد دارد.

یزدان‌بخش و محمدی (۱۳۹۸)، به بررسی شاخص‌های اقتصادی پیشرفت شهری با تأکید بر الگوی اسلامی ایرانی پرداختند. آن‌ها داده‌ها را از بین مهم‌ترین شاخص‌های اقتصادی توسعه شهرهای جهانی

تأثیر تورم بر شاخص های حکمرانی در ایران با بهره گیری.../کریمزاده، دیزجی و ناهیدی

و متون و مقالات مربوط به شهرهای اسلامی استخراج کرده و سپس با استفاده از روش تحلیل محتوا مهم ترین شاخص های اقتصادی با تأکید بر الگوی اسلامی ایرانی رامعرفی کرده اند. شاخص های به دست آمده از روش AHP به ترتیب اولویت عبارت اند از: عدالت اقتصادی، سلامت اقتصادی، فرهنگ کار و اشتغال، تولید، رفاه عمومی، الگوی مصرف، گسترش آبادانی، وضعیت مالی شهر، مالکیت و وضعیت مسکن.

اجاقی و فیروزآبادی (۱۳۹۹)، در مقاله ای به طراحی الگوی پیشرفت و توسعه متناسب با جامعه اسلامی ایران به شناسایی مؤلفه های تأثیرگذار همچون شاخص سیاسی، شاخص اقتصادی، شاخص اجتماعی و فرهنگی، توسعه انسانی، زیست محیطی و علم و فناوری پرداختند. آن ها از روش تحلیلی-توصیفی با استفاده از روش کتابخانه ای در چارچوب رویکرد تحلیلی-توصیفی به جمع آوری اطلاعات پرداخته و با توجه به بیانات مقام معظم رهبری شاخص های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت در ۶ حوزه به صورت شاخص های سیاسی، اقتصادی، علم و فناوری، زیست محیطی، توسعه انسانی و شاخص های اجتماعی و فرهنگی طبقه بندی گردیده است.

قجری و همکاران (۱۴۰۰)، تفاوت میان دو الگوی شناخته شده حکمرانی در جهان امروز؛ یعنی مدل حکمرانی اسلامی و مدل حکمرانی خوب را مورد بررسی قرار داده اند. این مطالعه با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی انجام شد. در نهایت بر اساس نتایج به دست آمده، مدل حکمرانی اسلامی رو به سوی پیشرفت و تعالی مادی و معنوی انسان در قلمروی حاکمیت خداوند دارد، اما حکمرانی خوب هدف گذاری خود را مبنی بر شاخص های توسعه اقتصادی-اجتماعی در ادبیات نظری مدرن قرار داده است.

خانی هولاری و همکاران^۷ (۲۰۱۴)، به بررسی تعیین کننده های پول و غیر پولی تورم در ایران طی بازه ۱۹۵۹ تا ۲۰۱۰ پرداخته اند. از جمله تعیین کننده های غیر پولی مورد بررسی در این مطالعه می توان به بی ثباتی سیاسی و شاخص های حکمرانی اشاره نمود. نتایج مطالعه حاکی از ارتباط مثبت متغیرهای بی ثباتی سیاسی و حکمرانی با نرخ تورم در ایران است.

شاه آبادی و همکاران^۸ (۲۰۱۷)، در مقاله پژوهشی با بررسی تأثیر شاخص حکمرانی بر تورم در کشورهای منتخب G77 با استفاده از مدل ترکیبی استخراج شده از روش های اقتصادسنجی اثبات کرده اند که شاخص نهادی حکمرانی در کشورهای منتخب عضو جنبش عدم تعهد بر نرخ تورم تأثیر منفی و معنی دار دارد. همچنین تأثیر متغیرهای تورم انتظاری، تفاوت نرخ رشد نقدینگی با نرخ رشد

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، دوره ۵، شماره ۱۹، پائیز ۱۴۰۴

اقتصادی و متغیر ثروت‌های طبیعی بر نرخ تورم مثبت و معنی‌دار است. تأثیر اثرات متقابل متغیرهای شاخص نهادی حکمرانی و ثروت‌های طبیعی نیز بر نرخ تورم مثبت و معنی‌دار است.

میرخلیلی و همکاران^۹ (۲۰۲۰)، به مطالعه تبیین الگوی توسعه سیاسی با تأکید بر شاخص‌های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی پرداختند. بر اساس یافته‌های تحقیق مؤلفه‌های اقتدار درونی، آرمان‌ها و ارزش‌های اسلامی، چشم‌انداز اداری و سازمانی، ابتنا و عدالت و معنویت و ابعاد فردی به‌عنوان مؤلفه‌های تبیین‌کننده الگوی اسلامی سیاسی پیشرفت، بیش از سایر مؤلفه‌ها مورد تأکید قرار گرفت.

تشیزی و همکاران^{۱۰} (۲۰۲۲)، با بررسی تأثیر شاخص‌های حکمرانی خوب بر میزان تورم (مطالعه بین‌کشوری) با استفاده از داده‌های مربوطه و استخراج آن‌ها از منابع معتبر علمی نظیر بانک جهانی و با استفاده از مدل داده‌های ترکیبی اثبات کرده‌اند که شاخص‌های حاکمیت قانون، ثبات سیاسی، اثربخشی دولت، حق اظهارنظر و پاسخ‌گویی و کنترل فساد دارای تأثیر منفی و معنی‌دار و شاخص کیفیت قوانین و مقررات دارای تأثیر مثبت و معنی‌دار بر نرخ تورم می‌باشد.

با توجه به مطالعات انجام‌گرفته می‌توان اشاره نمود که در این تحقیقات به‌صورت نظری و تجربی به ارتباط بین شاخص‌های حکمرانی و تورم و الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت به‌طور جداگانه پرداخته‌شده است. با عنایت به اینکه موضوع پژوهش حاضر در سال‌های اخیر بیشتر موردتوجه قرار گرفته و یک موضوع جدید و بکری می‌باشد لذا پژوهشگر با توجه به کمبود داده‌ها به‌صورت کلی نتایج مطالعات مذکور را مقایسه می‌کند لذا لازم به ذکر است که منظور از کمبود داده‌ها که بیان‌شده است در مورد الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت می‌باشد که هیچ‌گونه داده‌ای در اختیار نیست و به‌صورت توصیفی و تحلیلی به آن پرداخته می‌شود و به دلیل اینکه شاخص‌های حکمرانی برگرفته از بانک جهانی در بازه زمانی بیان‌شده در دسترس بوده است. نتایج مطالعات فوق‌الذکر نشان‌دهنده ارتباط مثبت بی‌ثباتی سیاسی و کیفیت قوانین و مقررات و ارتباط منفی کنترل فساد و حق اظهارنظر و پاسخ‌گویی بر تورم می‌باشد، بنابراین بهره‌گیری از الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت و اجرای سیاست‌ها و راهبردهای حکمرانی در فرآیند رشد و کاهش تورم کشورها تأثیرگذار خواهد بود.

روش پژوهش

هدف از این مطالعه تأثیر تورم بر شاخص‌های حکمرانی در ایران با بهره‌گیری از الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت (رویکرد NARDL) می‌باشد. در ابتدا با استفاده از آزمون مانایی دیکی فولر تعمیم‌یافته به بررسی مباحث اقتصادسنجی پرداخته، سپس تکنیک اقتصادسنجی غیرخطی الگوی خود

تأثیر تورم بر شاخص های حکمرانی در ایران با بهره گیری.../کریمزاده، دیزجی و ناهیدی

توضیح برداری با وقفه های گسترده (NARDL) مورد بحث و بررسی قرار می گیرند. در ادامه مدل مورد بررسی معرفی شده و نتایج تخمین، مورد بررسی و تفسیر قرار می گیرند. متداول ترین روش برای بررسی مانایی داده ها استفاده از آزمون دیکی فولر است. فرم کلی معادله خود رگرسیونی دیکی فولر تعمیم یافته به صورت زیر است:

$$\Delta Y_t = \beta_1 + \beta_2^t + \delta \sum_{i=0}^m \Delta Y_{t-i} + \varepsilon_t \quad (1)$$

t متغیر زمان و روند و ε_t اجزای اخلال تصادفی بوده است که فرض می شود که دارای توزیع نرمال با میانگین صفر و واریانس δ^2 می باشد. مقادیر متغیر وابسته در سمت راست معادله به منظور رفع خود همبستگی احتمالی بین جملات خطا است. در ادامه برای بررسی اثرات کوتاه مدت و بلندمدت از الگوی خود رگرسیون با وقفه های توزیعی غیرخطی NARDL استفاده شده است که یکی از روش های هم انباشتگی نامتقارن تلقی می شود. در سال های اخیر روش هم انباشتگی نامتقارن در مدل خود رگرسیونی با وقفه توزیعی به گونه ای گسترش یافته که در آن مجموع مؤلفه های مثبت و منفی متغیرها کمک می کند تا تأثیرات نامتقارن متغیرهای توزیعی در کوتاه مدت و بلندمدت شناسایی شوند و تأثیر شوک های مثبت و منفی متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته به تفکیک کوتاه مدت و بلندمدت قابل بررسی است. درواقع خصوصیات مدل ARDL غیرخطی تحلیل مشترکی از مسائل مربوط به مانایی و غیرخطی بودن در مدل تصحیح خطای نامقید را می دهد. با توجه به این که رهیافت NARDL توسعه یافته رهیافت ARDL است، به همین علت دارای مزیت های روش ARDL نیز می باشد. از جمله اینکه در این روش می توان بدون توجه به اینکه تمام متغیرها از درجه یک $I(1)$ یا ترکیبی از درجه یک و صفر $I(1)$ و $I(0)$ باشند، مدل را برآورد نمود. همچنین در روش ARDL علاوه بر اینکه امکان ورود وقفه های متغیر مستقل و وابسته در مدل وجود دارد این امکان وجود دارد که در نمونه های کوچک نیز قابل استفاده باشد. پیش از توسعه مدل NARDL با فرض متغیر وابسته y و مستقل x رابطه بلندمدت زیر تعریف می شود:

$$Y_t = \beta^+ X_t^+ + \beta^- X_t^- + U_t \quad (2)$$

که در آن Y_t نشان دهنده متغیر وابسته است. X_t مجموعه ای از متغیرهای انباشته از مرتبه یک هستند. در این مدل اگر β معنادار شود دلالت بر اثر شاخص حکمرانی بر رویکرد اقتصادی است.

$$X_t = X_0 + X_t^+ + X_t^- \quad (3)$$

در رابطه بالا ارزش متغیر X_t است. همچنین X_t^+ و X_t^- نشان دهنده تغییرات مثبت و منفی جزئی در متغیر X_t می باشد که توسط اسپرودرت^{۱۱} توسعه یافته و به صورت روابط زیر درآمده است:

$$X_t^+ = \sum_{j=1}^t \Delta X_j^+ = \sum_{j=1}^t \max(\Delta x_j, 0) \quad (۴)$$

$$X_t^- = \sum_{j=1}^t \Delta X_j^- = \sum_{j=1}^t \min(\Delta x_j, 0)$$

گرنجر و یون^{۱۲} (۲۰۰۲) مفهوم همبستگی پنهان را معرفی می‌کنند که در آن روابط همزیستی بر اساس مؤلفه‌های مثبت و منفی متغیرها ساخته می‌شود و اسچوردت (۲۰۰۳) این مفهوم را اصلاح می‌کند. آن‌ها همچنین نشان دادند که هم‌انباشتگی خطی استاندارد (متقارن) حالت خاصی از هم‌انباشتگی پنهان است و هم‌انباشتگی پنهان مورد خاصیت از هم‌انباشتگی نامتقارن است. رابطه هم‌انباشتگی خطی مؤلفه‌های مجموع تجمعی مثبت و منفی به صورت زیر خواهد بود:

$$Z_t = \beta_0^+ Y_t^+ + \beta_0^- Y_t^- + \beta_1^+ X_t^+ + \beta_1^- X_t^- \quad (۵)$$

با توجه به معادله ۵ استقرار Z_t وجود یک همبستگی نامتقارن بین Y_t و X_t را بیان می‌کند. به‌طوری‌که اگر Z_t ایستا باشد در این صورت Y_t و X_t دارای همجمعی نامتقارن می‌باشد (قاسمی، ۱۳۹۸).

همان‌طور که قبلاً نیز خاطرنشان گردید شاخص حکمرانی خوب از شش شاخص حق اظهارنظر و پاسخگویی، شاخص ثبات سیاسی و نبود خشونت، شاخص حاکمیت قانون، شاخص کنترل فساد، شاخص کارایی و اثربخشی دولت و شاخص کیفیت قوانین و مقررات تشکیل شده است که جنبه‌های مختلف حکمرانی خوب را در نظر گرفته شده است. الگوی اسلامی ایرانی پس از مطرح شدن توسط رهبر انقلاب، نظر و توجه جوامع و محافل علمی را به سمت خود جلب کرد و ثابت شد که با توجه به معارف الهی و اسلامی می‌توان با در نظر گرفتن کلیات نظام جمهوری اسلامی و با رضایت به شرایط بومی، تاریخی، فرهنگی و اقتصادی به نیازهای جامعه ایرانی پاسخگو بود. یکی از عوامل مهم در پیشبرد اهداف حکومت‌ها توجه داشتن به شاخص‌های حکمرانی آن کشور است؛ به‌طوری‌که بعد از انقلاب نیز پیشرفت چشم‌گیری در اجرایی شدن و تحقق شاخص‌های شش‌گانه حکمرانی در ایران اسلامی صورت گرفته و به نظر می‌رسد که عملیاتی شدن این شاخص‌ها تأثیر مستقیم در بحث رویکرد اقتصادی ایران دارد. به‌طوری‌که طبق مطالعات اسنادی گذشته اثرگذاری الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت بر شاخص‌های اصلی رویکرد اقتصادی از جمله تورم به صورت کاملاً محسوس و قابل قبولی اثبات شده است. در پژوهش حاضر، تأثیر تورم بر شاخص‌های حکمرانی در ایران با بهره‌گیری از الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت (رویکرد nardl) مورد مطالعه قرار گرفته است. در این پژوهش از نرم‌افزار EViews استفاده شده است. دوره مورد مطالعه در این تحقیق از سال ۱۳۷۵ تا ۱۴۰۰ به صورت فصلی در کشور ایران در نظر گرفته شده و اطلاعات آماری متغیرها از سایت بانک مرکزی و بانک جهانی استخراج شده است. مدل

تأثیر تورم بر شاخص های حکمرانی در ایران با بهره گیری.../کریمزاده، دیزجی و ناهیدی

اقتصادی به کار برده شده مدل غیرخطی الگوی خود توضیح برداری با وقفه های گسترده (NARDL) بدون عرض از مبدأ می باشد. از روش NARDL استفاده می شود به دلیل اینکه بسیاری از روابط اقتصادی واقعی نامتقارن هستند، یعنی اثرات افزایش و کاهش یک متغیر بر متغیر دیگر یکسان نیست. مدل NARDL به محققان این امکان را می دهد تا این عدم تقارن را در مدل های خود در نظر بگیرند و نتایج دقیق تری به دست آورند.

مدل مورد بررسی با الهام از مطالعه شاه آبادی و همکاران (۲۰۱۷) به صورت زیر بوده؛

$$IN = IN(-1) + GDP_POS + GDP_NEG + GDP_NEG(-1) + PRS_POS + PRS_NEG + XR_POS + XR_NEG$$

متغیرهای پژوهش عبارت اند از:

IN: تورم، به لحاظ مفهومی، از نظر اقتصاد اشاره به افزایش سطح عمومی تولید پول، درآمدهای پولی و یا قیمت دارد. در این مطالعه از شاخص قیمت مصرف کننده برای محاسبه نرخ تورم استفاده شده است.

GDP: تولید ناخالص داخلی؛ محاسبه تولید ناخالص داخلی یک کشور شامل همه مصارف خصوصی و عمومی، مخارج دولتی، سرمایه گذاری ها، افزایش موجودی کالا، هزینه های ساخت و ساز و تراز تجاری می شود.

PRS: میانگین شش شاخص حکمرانی؛ شاخص حکمرانی از دید بانک جهانی، رابطه بین عملکرد حکومت و رضایت از زندگی را اندازه گیری می کند. این شاخص نشان می دهد چگونه نوع حکومت یک کشور، به طور مستقیم بر کیفیت زندگی شهروندانش تأثیر می گذارد.

XR: نرخ ارز، عبارت است از مقداری از واحد پولی ملی که برای به دست آوردن واحد پول کشور دیگر باید پرداخت شود. به پول های خارجی ارز گفته می شود، به گفته دیگر به واحدهای پولی که در کشورهای دیگر جز کشور اصلی دادوستد شود به صورت کلی ارز گفته می شود.

سؤالات تحقیق

سؤال اصلی:

تأثیر متغیر تورم بر شاخص های حکمرانی با بهره گیری از الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت چگونه است؟

سؤالات فرعی:

(۱) استفاده از الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت بر شاخص حکمرانی چگونه است؟

(۲) استفاده از الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت بر تورم چگونه است؟

فرضیه‌های تحقیق

فرضیه اصلی:

متغیر تورم بر شاخص‌های حکمرانی با بهره‌گیری از الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت تأثیر دارد.

فرضیه‌های فرعی:

(۲) استفاده از الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت بر شاخص حکمرانی تأثیر دارد.

(۳) استفاده از الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت بر تورم تأثیر دارد.

یافته‌های پژوهش

یک اصل مهم در برآورد مدل رگرسیونی بررسی مانایی متغیرهاست. با توجه به این‌که اکثر متغیرهای سری زمانی کلان اقتصادی نامانا هستند، بنابراین طبق نظریه هم‌جمعی در اقتصادسنجی لازم است برای بررسی رگرسیون کاذب، نسبت به مانایی متغیرها اطمینان حاصل کرد. در این مطالعه متغیرهای مورد بررسی با استفاده از آزمون ریشه واحد دیکی‌فولر تعمیم‌یافته (ADF) مورد آزمون قرار گرفته است. جدول ۱ نتایج آزمون ریشه واحد را نشان می‌دهد:

جدول ۱- بررسی مانایی متغیرها با استفاده از آزمون دیکی‌فولر

متغیر	p-value	آماره آزمون	نتیجه
IN	۰/۰۰	-۳/۴۹	مانا
GDP	۰/۰۱	-۳/۴۹	مانا
PRS	۰/۰۰۱	-۳/۵۰	مانا
XR	۰/۰۰۱	-۳/۵۰	مانا

مأخذ: یافته‌های پژوهشگر بر اساس خروجی نرم‌افزار ایویوز

نتایج نشان می‌دهد متغیرهای تحقیق مانا بوده است زیرا قدرمطلق آماره محاسبه‌شده ADF از مقادیر بحرانی بیشتر است. در ادامه جدول ۲ نتایج رابطه بلندمدت و کوتاه‌مدت حاصل از تخمین مدل را نشان می‌دهد:

تأثیر تورم بر شاخص های حکمرانی در ایران با بهره گیری.../کریمزاده، دیزجی و ناهیدی

جدول ۲- نتایج آزمون F (باند) غیر خطی برای وجود رابطه بلندمدت و کوتاهمدت

کوتاهمدت		بلندمدت		آزمون ها
ضریب	آماره t	ضریب	آماره t	متغیر
-۱/۴۲	-۲/۹۱	-۲/۴۶	-۰/۲۵	شوک مثبت GDP
-۱/۰۳	-۲/۰۴	-۱/۸۵	-۰/۱۸	شوک منفی GDP
۰/۰۰۰	۲/۰۱	۱/۹۰	۱/۹۶	شوک مثبت XR
۰/۰۱	۰/۴۳	۰/۴۳	۰/۰۰۲	شوک منفی XR
۹/۶۳	۱/۲۵	۱/۲۹	۱/۷۱	شوک مثبت PRS
-۱/۹۷	-۰/۲۰	-۰/۲۰	-۰/۸۱	شوک منفی PRS

مأخذ: یافته های پژوهشگر بر اساس خروجی نرم افزار ایویوز

شوک های مثبت و منفی تولید ناخالص داخلی در کوتاهمدت و بلندمدت تأثیر منفی و معنادار بر تورم دارد، یعنی اگر شوک مثبت یا منفی به تولید ناخالص داخلی وارد شود، باعث کاهش تورم می شود؛ یعنی اگر ۱ درصد تولید ناخالص داخلی افزایش یابد تورم در بلندمدت به میزان ۰/۲۵ و ۰/۱۸ و در کوتاهمدت به میزان ۱/۴۲ و ۱/۰۳ کاهش می یابد. مدل NARDL یک مدل اقتصادسنجی است که برای بررسی اثرات نامتقارن بین متغیرها استفاده می شود. در این روش، متغیر مستقل به دو جزء مثبت و منفی تفکیک می شود. جزء مثبت نشان دهنده افزایش متغیر مستقل (شوک مثبت) و جزء منفی نشان دهنده کاهش متغیر مستقل (شوک منفی) است. به عنوان مثال، در بررسی رابطه بین تورم و مصرف، ممکن است یک شوک مثبت تورمی (افزایش تورم) اثر متفاوتی بر مصرف نسبت به یک شوک منفی تورمی (کاهش تورم) داشته باشد. شوک های مثبت و منفی نرخ ارز در کوتاهمدت و بلندمدت تأثیر مثبت و معنادار بر تورم دارد؛ این نتیجه به این معنی است که با افزایش ۱ درصد نرخ ارز تورم نیز در بلندمدت و کوتاهمدت به ترتیب به میزان ۱/۹۶ و ۰/۰۰۲ و ۰/۰۰ و ۰/۰۱ افزایش می یابد و برعکس. شوک مثبت شاخص حکمرانی و شوک منفی شاخص حکمرانی به ترتیب تأثیر مثبت و منفی معنادار بر تورم دارند؛ به این ترتیب که افزایش ۱ درصد متغیرهای حق اظهارنظر و پاسخ گویی، حاکمیت قانون، کارایی و اثربخشی تورم در بلندمدت و کوتاهمدت به ترتیب به میزان ۱/۷۱ و ۹/۶۳ کاهش می یابد و افزایش ۱ درصد متغیرهای بار مالی مقررات، کنترل فساد و ثبات سیاسی و عدم خشونت باعث افزایش تورم در بلندمدت و کوتاهمدت به ترتیب به میزان ۰/۸۱ و ۱/۹۷ می شود. این موضوع نشان می دهد که

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، دوره ۵، شماره ۱۹، پائیز ۱۴۰۴

در مورد متغیرهای حق اظهار نظر و پاسخ‌گویی، حاکمیت قانون، کارایی و اثربخشی شوک‌های مثبت و در متغیرهای بار مالی مقررات، کنترل فساد و ثبات سیاسی و عدم خشونت شوک منفی به تورم وارد می‌کنند.

آز آنجایی آماره F از باند پایینی و از باند بالایی کمتر است ($۲.۲۱ < ۳.۲۴$ و $۲.۲۱ > ۲.۰۴$) در نتیجه رابطه بلندمدت بین متغیرها برقرار است. پس از اطمینان از وجود رابطه بلندمدت بین متغیرهای ذکر شده، می‌توان از الگوهای تصحیح خطا (ECM) استفاده نمود. این الگوها بین نوسانات کوتاه‌مدت متغیرها و مقادیر تعادلی بلندمدت آن‌ها ارتباط برقرار می‌کنند. با استفاده از این الگوها نیروهای مؤثر در کوتاه‌مدت و سرعت نزدیک شدن به بلندمدت اندازه‌گیری می‌شود. ضریب جمله ECM نشان می‌دهد که در هر دوره، چند درصد از عدم تعادل کوتاه‌مدت، برای رسیدن به تعادل بلندمدت تعدیل می‌شود؛ به عبارت دیگر این ضریب نشان می‌دهد که چند دوره طول می‌کشد تا تورم به روند بلندمدت خویش برگردد. جدول ۳ نتایج حاصل از تخمین مدل تصحیح خطا را نشان می‌دهد:

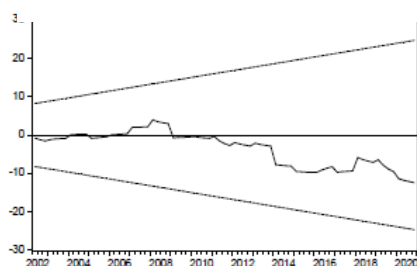
جدول ۳- نتایج معادله تصحیح خطا

متغیر	ضریب	آماره t
D(GDP POS)	-۰/۳۲	-۲/۵۱
D(GDP POS(-1))	-۰/۹۸	-۲/۸۹
D(GDP NEG)	۰/۷۲	۲/۶۶
D(XR POS)	۳/۹۲	۲/۷۹
D(XR NEG)	-۰/۰۰	-۰/۰۹
D(PRS POS)	۲/۶۶	۱/۷۹
D(PRS NEG)	۲/۱۲	۰/۹۱
CointEq(-1)	-۰/۱۷	-۴/۰۶

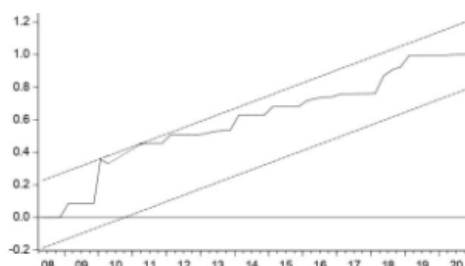
مأخذ: یافته‌های پژوهشگر بر اساس خروجی نرم‌افزار ایویوز

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد اگر شوکی وارد شود، حدود ۱ دوره طول می‌کشد که تا به روند بلندمدت خود برگردد. آزمون ثبات برای مشخص کردن ثبات مدل و تعیین وجود یا عدم وجود شکست ساختاری مورد استفاده قرار می‌گیرند. برای تشخیص این امر، از آزمون‌های مجذور تجمعی و مجموع مجذور تجمعی باقیمانده‌ها (CUSUM و CUSUM Q) استفاده می‌شود. نتایج آزمون حاکی از پایداری ضرایب برآوردی است. نتایج آزمون در ادامه ارائه شده است:

تأثیر تورم بر شاخص های حکمرانی در ایران با بهره گیری.../کریمزاده، دیزجی و ناهیدی

CUSUM OF Squares

CUSUM

نمودار ۱- پایداری ضرایب (یافته های پژوهشگر)

حال برای ارزیابی مدل برآورده شده به انجام آزمون های عدم وجود همبستگی سریالی میان جملات خطا، آزمون عدم وجود ناهمسانی واریانس، آزمون نرمالیت پراکنش شده است. جهت اطمینان از صحت وجود یا عدم وجود خودهمبستگی از آزمون گادفری استفاده شده است. فرضیه صفر این آزمون مبنی بر عدم خودهمبستگی می باشد و فرضیه مقابل نیز وجود خودهمبستگی را بیان می کند. لذا در مدل مشکل خودهمبستگی وجود ندارد. جهت بررسی وجود یا عدم وجود ناهمسانی واریانس از آزمون وایت استفاده شده است. فرضیه صفر این آزمون مبنی بر نبود ناهمسانی واریانس و فرضیه مقابل نیز مبنی بر وجود ناهمسانی واریانس است. با توجه به نتایج جدول ۴، مشکل ناهمسانی واریانس در مدل وجود ندارد. جهت نرمال بودن پسماندهای مدل از آزمون جاگ برا استفاده شده است. در این آزمون، فرضیه صفر مبنی بر نرمال بودن باقیمانده ها است و فرضیه مقابل نیز مبنی بر عدم نرمال بودن پسماندها است که با توجه به نتایج جدول زیر، نشان دهنده نرمال بودن پسماندها است.

جدول ۴- نتایج آزمون خودهمبستگی، واریانس ناهمسانی، نرمالیتی

آماره	احتمال	نوع آزمون
۰/۹۶	۰/۰۳	آزمون خودهمبستگی
۱/۹۷	۰/۰۵	آزمون واریانس ناهمسانی
۲۴۸/۹۷	۰/۰۰۰۰	آزمون نرمالیتی پسماندها

مأخذ: یافته های پژوهشگر بر اساس خروجی نرم افزار ایویوز

جمع بندی و نتیجه گیری

کشور ایران سال هاست به معضل تورم دچار شده است بنابراین ایجاد سیاست های اقتصادی و برنامه ریزی مناسب که سازگار با یکدیگر عمل کنند بسیار ضروری و الزامی می باشد. برنامه ریزی

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، دوره ۵، شماره ۱۹، پائیز ۱۴۰۴

بلندمدت که سبب بهبود اوضاع اقتصادی کشور شود بسیار سخت و دشوار است و نیاز به مطالعه و دقت فراوان دارد. یکی از این برنامه‌ریزی‌ها استفاده از الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت است که با استفاده از متغیرهای کلان اقتصادی و شاخص‌های حکمرانی موجب بهبود تورم در کشور می‌شود. هدف از این مطالعه بررسی الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت ناظر بر تورم با لحاظ شاخص‌های حکمرانی در ایران می‌باشد که در این پژوهش از الگوی خودرگرسیون با وقفه‌های توزیعی غیرخطی NARDL در بازه زمانی ۱۴۰۰-۱۳۷۵ استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان داد که شوک‌های مثبت و منفی تولید ناخالص داخلی در کوتاه‌مدت و بلندمدت تأثیر منفی و معنادار بر تورم دارد، یعنی اگر تولید اقتصادی در حال کاهش باشد یا صرفاً ثابت بماند، اکثر بنگاه‌ها نمی‌توانند سود خود را افزایش دهند؛ بنابراین این امر باعث افزایش تورم می‌شود. شوک‌های مثبت و منفی نرخ ارز در کوتاه‌مدت و بلندمدت تأثیر مثبت و معنادار بر تورم دارد؛ این نتیجه همبستگی نرخ ارز با تورم را نشان می‌دهد که در یک جامعه هم‌سو باهم حرکت می‌کنند. شوک مثبت شاخص حکمرانی و شوک منفی شاخص حکمرانی به ترتیب تأثیر مثبت و منفی معنادار بر تورم دارند؛ از ویژگی‌های شاخص حکمرانی داشتن اهداف روشن و باثبات اقتصادی است و دولتی همراه با اتخاذ برنامه‌های اقتصادی با مشکلاتی نظیر تضعیف عملکرد دولت در افت شاخص حکمرانی مواجه نمی‌شود بنابراین مشکلات ریشه‌ای در اقتصاد نظیر تورم دائمی و مخرب به وجود نمی‌آید. این پژوهش همچنین با مطالعات تجربی تحقیق نظیر مطالعات تشنیزی و همکاران (۲۰۲۲) و شاه‌آبادی و همکاران (۲۰۱۷) و یزدان‌بخش و همکاران (۱۳۹۸) و شادمهری و همکاران (۱۳۹۷) و مرشدی‌زاده (۱۳۹۶) همسو می‌باشد. بر این اساس، لزوم توجه دولت‌مردان به الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت و سیاست‌های اقتصادی درست در جهت رشد جامعه امری ضروری می‌باشد؛ بنابراین هر چه قدر ثبات سیاسی، حاکمیت قانون، کنترل فساد، حق اظهارنظر و پاسخ‌گویی و اثربخشی دولت در جامعه تقویت شود تورم در جامعه با بهره‌گیری از الگوی اسلامی کاهش خواهد یافت. الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت سبب می‌شود دولت و سیاستمداران اقتصادی از کانال تدوین قوانین و مقررات اثربخش، پایبندی به قوانین و ایجاد سیستم قضایی مستقل، حمایت از حقوق مالکیت و ممانعت از تضعیف حق و حقوق افراد جامعه، امنیت اقتصادی را گسترش دهند. همچنین با تصویب قوانین کارا و بهینه با بهره‌گیری از الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت زیربنایی اصولی و پایدار جهت تداوم فعالیت‌های اقتصادی به وجود می‌آورند. لذا در صورت بهبود شرایط اقتصادی جامعه از بروز نوسانات تورم در امان می‌ماند.

تاثیر تورم بر شاخص های حکمرانی در ایران با بهره گیری.../کریمزاده، دیزجی و ناهیدی

منابع

- ۱) اجاقی، صبا، آقایی فیروزآبادی، سید محمود. (۱۳۹۹). "طرح مدل مفهومی اجرای الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت با تأکید بر بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی (مدظله العالی)"، فصلنامه راهبرد، سال ۲۹، شماره ۹۴، ص ۶۷-۹۶.
- ۲) احمدی شادمهری، محمدطاهر، ابراهیمی، مرتضی. (۱۳۹۷). "بررسی نقش حکمرانی بر رکود تورمی در اقتصاد ایران"، کنفرانس بین المللی تحقیقات نوین در اقتصاد، مدیریت و توسعه.
- ۳) اسمعیلی گیوی، حمیدرضا، موسوی خطیر، سیدجلال، منصوری، علی نظر، فضائی، احمد. (۱۳۹۷). "شناسایی راهبردهای ارتقای الگوی اسلامی-ایرانی پیشرفت"، فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت اسلامی، سال ۲۶، شماره ص ۵۱-۷۸.
- ۴) ایزدخواستی، حجت، نگین تاجی، زریر، نجفی، محمدمهدی. (۱۴۰۱). "بررسی عوامل تأثیرگذار بر تورم با تأکید بر اقتصاد دانش بنیان در کشورهای صادرکننده نفت"، انجمن علمی رفاه اجتماعی ایران، اقتصاد باثبات، دوره ۳، شماره ۳.
- ۵) بانک اطلاعاتی سری های زمانی بانک مرکزی، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، (سال های مختلف)، <https://www.cbi.ir/page/4275.aspx>.
- ۶) بیانات رهبر انقلاب (۱۳۸۶). «بیانات مقام معظم رهبری در دیدار دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد»، اردیبهشت، مندرج در: Khamenei.ir
- ۷) پورعزت، علی اصغر، ۱۴۰۰. "حکمرانی و توسعه"، حکمرانی و توسعه ۱(۱)، تمیمی آمدی، عبدالواحد بن محمد (۱۴۱۰ ق). تصنیف غررالحکم و دررالکلم (محقق: سیدمهدی رجایی). قم: دارالکتب الاسلامی.
- ۸) جعفری صمیمی، احمد. (۱۳۸۴). "تحلیلی بر برنامه های تثبیت اقتصادی در کشورهای درحال توسعه"، مجله برنامه و توسعه، شماره ۱۰.
- ۹) شاه آبادی، ابوالفضل، امیری، بهزاد، گنجی، مهسا. (۱۳۹۶). "تاثیر شاخص حکمرانی بر تورم در کشورهای منتخب G77، فصلنامه اقتصاد مقداری (بررسی های اقتصادی سابق)"، دوره ۱۴، شماره ۳، ص ۱۸۵-۱۶۱.
- ۱۰) طغیانی، مهدی، زاهدی وفا، محمدهادی. (۱۳۹۱). "امکان بهره گیری از تمدن اسلامی در طراحی و تدوین الگوی اسلامی-ایرانی فرهنگ اقتصادی"، معرفت اقتصاد اسلامی، سال ۳، شماره ۲، ص ۷۶-۵۵.
- ۱۱) غفاری، علی پاشا، حسینی، سیدرضا. (۱۴۰۰). "ظرفیت های الگوی اسلامی-ایرانی پیشرفت در مقابله با همه گیری کرونا"، سیاست کاربردی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، دو فصلنامه علمی، سال ۳، شماره ۱، ص ۱۴۳-۱۵۹.

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، دوره ۵، شماره ۱۹، پائیز ۱۴۰۴

۱۲) فدایی، مهدی، قلی پور نقد، فرید، غفاری، سعید. (۱۳۹۶). "بررسی شاخص‌های حکمرانی خوب و اندازه دولت بر شاخص فساد در کشورهای گروه بریکس و ایران"، چشم‌انداز مدیریت دولتی، شماره ۳۲، ص ۶۵-۸۸.

۱۳) قاسمی، نجمه (۱۳۹۸). "بررسی رابطه ساختار مالی بر رشد اقتصادی برای کشورهای منتخب با استفاده از الگوی NARDL"، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته اقتصاد گرایش توسعه اقتصادی و برنامه‌ریزی، دانشگاه سیستان و بلوچستان.

۱۴) قجری، علی، نوربخش، یونس. (۱۴۰۰). "مطالعه نسبت مدل حکمرانی جمهوری اسلامی ایران با مدل حکمرانی خوب"، فصلنامه علمی مطالعات الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی، سال نهم، شماره ۱، ص ۳۹-۶۷.

۱۵) قربی، سیدمحمدجواد. (۱۳۹۲). "بایسته‌های فرهنگی پیشرفت: بررسی الزامات فرهنگی در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت"، مجموعه مقالات دومین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت: مفاهیم، مبانی و ارکان پیشرفت، ج ۲، تهران: مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت.

۱۶) محمودی کیا، محمد. ۱۴۰۱. "نظریه‌ای برای فهم چیرستی و چگونگی تحقق الگوی اسلامی ایرانی از حکمرانی خوب"، فصلنامه علمی مطالعات الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی، سال دهم، شماره دو (پیاپی ۲۲).

۱۷) مرشدی‌زاد، علی. (۱۳۹۶). "حکمرانی خوب و حکمرانی مطلوب در تمدن نوین اسلامی"، دو فصلنامه آینده‌پژوهی ایران، سال ۲، شماره ۳، ص ۱۴۱-۱۲۵.

۱۸) مسعودی‌پور، سعید. ۱۴۰۴. "درآمدی بر حکمرانی مدیریت آسیب اجتماعی تکیه‌گری بر اساس آموزه‌های دینی"، دو فصلنامه علمی-تخصصی مطالعات حکمرانی اسلامی، سال ۱، شماره پیاپی ۱.

۱۹) منتظری، محمد، بهمنی، اکبر، فتحی‌زاده، علیرضا. (۱۳۹۷). "الگوی حکمرانی خوب از دیدگاه نهج‌البلاغه: گامی در جهت تبیین الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت"، دو فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت. سال ۶، شماره ۱۱، ص ۱۵۲-۱۳۴.

۲۰) وقفی، محمدرضا. (۱۳۹۹). "بررسی روند شاخص‌های عملکرد اقتصادی و نهادی در ایران"، معاونت امور اقتصادی و برنامه‌ریزی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، شماره ۹. <https://dolat.ir>

۲۱) یزدان‌بخش، بنت‌الهدی، محمدی، جمال. (۱۳۹۸). "شاخص‌های اقتصادی پیشرفت و تعالی شهری با تأکید بر الگوی اسلامی ایرانی"، فصلنامه علمی اقتصاد اسلامی، مقاله علمی پژوهشی، سال ۱۹، شماره ۷۶. ص ۱۵۱-۱۸۰.

22) Karami, S. and Enayati, T. (2021). "Presenting a Model of the Role of the Education System in Sustainable Development with the Approach of the Iranian Islamic Model of Progress: Quarterly Journal of Environmental Education and Sustainable Development". Vol. 10, No. 3.

تاثیر تورم بر شاخص های حکمرانی در ایران با بهره گیری.../کریمزاده، دیزجی و ناهیدی

- 23) Khani Hoolari, S. M., A.A. Abounoori & T. Mohammadi. (2014). "The effect of governance and political instability determinants on inflation in Iran, MPRA", Working Paper No. 55827.
- 24) Mir khalili, H. Abolfazli, H. and Salehi farsani, A. (2020)." Explaining the model of political development in Iran by emphasizing the indicators of the Islamic model Iranian progress: Pazuheshname-ye Enghelabe Eslami". A Quarterly Scientific Journal on Islamic Revolution. Vol 10, No 36.
- 25) Romer, D. (2012). "Advanced Macroeconomics. New York: McGraw Hill Education".
- 26) SadeghiT A.R., and Tayebi, S. K. (2019). "The effect of international sanctions and other factors affecting inflation in Iran (1360-1393)", Iran Economic Research Quarterly, 23(74), 22-57. (In Persian)
- 27) Sakri, R., Rasouli Bairami, Z., Salehi Kemerodi, M., and Pakrouh, P. (2019). "The effect of expectations. Liquidity surplus and demand side on the dynamics of inflation in Iran: the Philips curve hybrid neo Keynesian approach". Scientific Quarterly Journal of Islamic Economics and Banking, 147-171. (In Persian)
- 28) Mirzaei Tashnizi, Hojjatollah, Zahedi, Mehdi. (2022). "Investigating the impact of good governance indicators on inflation rate (cross-country study)". 17th International Conference on Management, Economics and Development.
- 29) Shahabadi, Abolfazl, Amiri, Behzad, Ganji, Mahsa. (2017). "The Impact of Governance Index on Inflation in Selected G77 Countries, Quarterly Journal of Quantitative Economics (Former Economic Surveys)", Volume 14, Issue 3, pp. 185-161.

یادداشت ها

-
- 1 Voice and accountability
 - 2 Political stability and absence of violence
 - 3 Government Effectiveness
 - 4 Regulatory quality
 - 5 Rule of law
 - 6 Control of corruption
 - 7)Khani Hoolari and et al
 - 8 Shahabadi and et al
 - 9)Mir khalili and et al
 - 10 Tashnizi and et al
 - 11 Schorderet
 - 12 Granger & Yoon(2002)

The impact of inflation on governance indicators in Iran using the Iranian Islamic model of progress (NARDL approach)

MojganKarimzadehkhoei¹

Receipt: 30/06/2025

Acceptance: 16/08/2025

MonirehDizaji²

MohammadrezaNahidiAmirkhiz³

Abstract

Inflation, as one of the macroeconomic variables, is always given special attention in economic planning. The Islamic Revolution, which led to the establishment of an Islamic government in Iran, brought about a radical change in foreign affairs as well as in other areas. The issue of the country's progress is one of the goals that all governments seek to achieve and realize. Therefore, achieving this progress and growth in various economic, social, scientific and political fields requires long-term planning, which requires having an appropriate model. The Iranian Islamic model of progress is a comprehensive map for moving on the path of excellence, and therefore the model of progress must be completely consistent with the future environment in order to be able to overcome future irregularities and be effective. One of the factors that can specifically control and reduce inflation is the variable of the governance institutional index, which reduces inflation through ways such as creating stability in the implementation of laws, creating confidence among economic actors, and reducing corruption. Therefore, using the Iranian Islamic model of progress with regard to governance indicators is essential for establishing an Islamic society. In this study, in order to test and investigate the effect of the Iranian Islamic model of progress on inflation with regard to governance indicators in the period 1375-1400, the NARDL nonlinear distribution lag autoregression model model has been used seasonally. The results show that positive and negative exchange rate shocks have a positive effect on inflation, and positive and negative GDP shocks have a negative effect on inflation, and a positive shock to the governance index has a positive effect, and a negative shock has a negative effect on inflation.

Keywords:

Iranian Islamic model, Progress, Inflation, Governance index, NARDL Approach JEL classification: A13, C29, E31, I25, O39

1-PhD student, Department of Economics, Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran. mojgan.karimzadeh@iaut.ac.ir

2-Associate Professor, Department of Economics, Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran. (Corresponding Author) dizaji@iaut.ac.ir

3-Assistant Professor, Department of Economics, Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran. nahidi@iaut.ac.ir